

Icke-våld – en strategi som förändrar världen

På våren 1963 nådde de svarta i USA en brytpunkt i kampen för sina rättigheter. En mängd sittprotester, bojkotter och massdemonstrationer ledde fram till "mirakelsöndagen". Efter den insåg till och med president Kennedy att samhällets orättvisa lagar måste förändras.

Birmingham, Alabama, långfredagen den 12 april 1963:

"Jag såg mig om i rummet och märkte för första gången att våra mest engagerade och hengivna ledare var överväldigade av hopplöshet", mindes Martin Luther King Jr från denna fredag i april 1963. Åtta långa år hade passerat sedan medborgarrättsrörelsen tagit sina första stapplande steg i samband med bussbojkotten i Montgomery. Under de åtta åren hade man vunnit många små och stora segrar i stad efter stad. Birmingham skulle visa sig vara den allra största utmaningen för rörelsen för de svartas rättigheter. Denna stad i Alabama var den mest segregerade av alla städer i USA. Här var Eugene "Bull" Connor polischef, medlem i Ku Klux Klan och ökad för sin rasism och hårdhänta tag mot de svarta. Frågan på allas läppar var: skulle ickevåld fungera även här, där myndigheterna verkade beredda att ta till alla medel för att behålla det rasistiska systemet?

Stämningen i det lilla motellrummet i Birmingham var alltså tryckt. Den 34-åriga Martin Luther King lyssnade spant på rapporterna om hur ickevåldssaktionerna i staden hade

gått. Medborgarrättsrörelsen hade satt ihop en ickevåldskampanj i tre steg kallad Projekt Konfrontation, bestående av sit-ins (ickevåldsmetod där man utför en sittprotest) vid lunchrestauranger, butiksbojkotter och massdemonstrationer. Sit-ins och demonstrationer hade redan lett till 300 gripanden på bara en vecka. Borgenspengarna för alla de fängslade hade gjort att ekonomin för kampanjen var körd i botten. Många av Kings kollegor menade att man inte kunde fortsätta med demonstrationerna när inga pengar fanns kvar. "Jag måste gå. Jag ska marschera om jag så ska gå helt ensam", sa King bestämt. En timme senare gick King i protestmarschen. Han var inte ensam. Fler och fler anslöt sig längs gatan som ledde till centrum i Birmingham. Connor med sina poliser blockerade vägen för demonstranterna. Framför polisledjan gick King och hans kollegor ner på knä i bön. Brutalt kastades de in i polisbilar och kördes iväg till det lokala fängelset. I sin mörka och kalla cell såg King ett uttalande i en dagstidning som åtta företrädare för nationens största trosriktningar hade skrivit. De skrev att King och de andra i medborgarrättsrörelsen

inte borde demonstrera. De borde inte bryta mot lagen. Så gjorde bara extremister. Kings svar, nertecknat i marginalerna på en tidning, blev känt som Brev från fängelset i Birmingham. "Frågan är inte om vi skall vara extremister, utan vad för slags extremister vi skall vara. Kommer vi att vara kärlekens eller hatets extremister?" skrev King från sin fängelsecell.

Efter åtta dagar släpptes King och hans medfångar från fängelset. Under deras fängelsetid hade fler än 1 000 barn i staden tränats i ickevåld och var beredda att delta i demonstrationerna. En dag i början av maj vandrade de, två och två, nerför gatan, sjungande "Vi vill ha vår frihet!" Polischefen Connor var redo. Vattenkanoner sköt mot barnen som slungades mot träd och väggar. Andra barn blev bitna av polishundar. Hundratals av dem fängslades. Dramat sågs av miljontals amerikaner på den nationella televisionen. Några dagar senare anordnades en ännu större demonstration och Connor hade återigen ställt upp sina vattenkanoner. Han gav order om de skulle sättas på, men ingenting hände. Han svor och skrek åt brandmännen: "Sätt på vattnet!" men fortfarande hände ingenting. En av brandmännen sa: "Vårt jobb är att släcka bränder, inte människor." När demonstranterna närmade sig brandmännen gick de åt sidan och släppte förbi dem. Dagen blev känd som "mirakelsöndagen". Det

som hade känts som en begynnande nedgång för medborgarrättsrörelsen hade vänts till seger. Något som bekräftades av president John F Kennedy i ett tal i juni samma år: "Nu har tiden kommit för denna nation att uppfylla dess löfte. Händelserna i Birmingham och på andra ställen har ökat ropet efter rättvisa i sådan grad att ingen stad eller stat eller juridiskt organ längre kan ignorera dem."

Olika sätt att använda ickevåld som strategi:

När man hör ordet ickevåld tänker många på Gandhi och King. Men det är ett stort misstag att tro att ickevåldet slutade med dessa två personer. Faktum är att ickevåldet aldrig har varit så dominerande som det är i vår tid. De senaste 30 åren har vår värld upplevt mängder av framgångsrika ickevåldsrevolutioner, till exempel i Polen 1980, Bolivia 1982, Uruguay 1985, Filippinerna 1986, Östtyskland 1989, Serbien 2000 och Madagaskar 2002. Icke-våld som strategi och princip används också framgångsrikt av freds-, rättvis- och miljörelser världen över i allt större skala. Särskilt mycket har den globala ickevåldsrörelsen lärt sig de senaste 100 åren av både framgångar och misslyckanden. Så vilka lärdomar har man gjort? Här är några exempel.

• **Stora drömmar och begränsade mål:** Det kan vara avgörande för en rörel-

se att ha de stora visioner som inspirerar och driver framåt: en värld där krig är avskaffat, där ingen behöver gå hungrig och där alla människor behandlas jämlikt. Lika viktigt är det att ha begränsade mål i specifika aktioner eller kampanjer. Den första ickevåldskampanjen i medborgarrättsrörelsen i Montgomery 1955 krävde inte ens att segregeringen på bussarna skulle upphöra, bara att svarta skulle fylla på bakifrån och vita framifrån på lika villkor och att svarta bussförare skulle anställas i svarta områden. Mycket blygsamma krav, men framgången inspirerade miljontals människor i USA till att ta starta fler ickevåldskampanjer och nå mycket större mål.

• **Gör motstånd mot det onda och bygg det goda**

Många ickevåldsrörelser satsar all kraft på att bekämpa det onda, till exempel en diktator, utan att fundera så mycket på vad man har som alternativ. Gandhi poängterade ofta att vi bör arbeta mer på att skapa ett gott samhälle än att göra motstånd mot det dåliga samhället. King pratade om att bygga "the Beloved Community" – det kärleksfulla samhället där alla människor lever med ömsesidig respekt och jämlika rättigheter.

• **Kombinera olika ickevåldsmetoder:**

Att planera en ickevåldskampanj är lite som att måla en tavla. Det blir trist om man bara använder en eller två färger. Flera färger ger mer liv och det spelar också stor roll hur man kombinerar färgerna. 1973 skrev den amerikanska ickevåldsforskaren Gene Sharp trilogin *The Politics of Nonviolent Action*, där han listade

198 olika ickevåldsmetoder. Genom att kreativt kombinera många olika av de 198 metoderna blir potentialen för att lyckas mycket högre än om man begränsar sig till endast en typ av metod. Att bara använda en sorts metod, till exempel endast demonstrationer, är ett misstag många rörelser gör. Jämför till exempel med Birminghamkampanjen ovan där man använde tre mycket olika ickevåldsmetoder.

• **Övriga och använd humor:**

Amerikanska aktivister som ville uppmärksamma hur leksaker stärker de traditionella könsrollerna köpte flera hundra talande dockor. Hälften Barbie, hälften den kamouflageklädda actionhjälten G.I. Joe. De plockade ut ljudanordningen från alla dockor, och monterade in Barbies i G.I. Joes, och vice versa. Därefter lade de dockorna i förpackningarna och ställde tillbaka dem på hyllorna i affärerna. **Den julen blev många barn och föräldrar överraskade när Barbiedockan röt: "Hämnden är ljuv!"** och "Döda män ljuger inte!", medan den med automatvapen och handgranater beväpnade G.I. Joe med ljus röst utbrast: "Låt oss planera vårt drömbröllop!" och "Jag älskar att gå i skolan. Du med?"

Genom att aktivisterna på baksidan av dockorna hade satt klistermärken med texten "Ring din lokala tevestation", såg de till att medierna hade folk att intervjua när nyheten spreds. Humor är även viktig i ickevåldskamp där liv och död står på spel. **"Om jag inte hade ett sinne för humor skulle jag ha tagit livet av mig för länge sedan,"** skrev Gandhi.

Diskussionsfrågor

- Om nu ickevåld är så stort och framgångsrikt som detta King-material vill hävda, varför hör och ser vi inte mer av det i media?
- Vilka associationer – positiva och negativa – ger dig ordet extremism? Varför?
- Vilka ickevåldsmetoder använder vi oss oftast av i Sverige? Hur kreativa är vi i användandet av många olika metoder?
- Kommer du på några exempel

där man både har försökt göra motstånd mot något negativt och samtidigt har byggt upp ett bra alternativ?

- Varför är det viktigt att ha tydliga och begränsade mål?
- Kan du komma på exempel där humor har använts för politisk förändring?
- Hur ser din ideala ickevåldssaktion/kampanj ut om du får drömma och ha fria händer?

Kings sex steg för ickevåldslig politisk förändring

1. **Samla information:** Lär dig allt du kan om problemet du vill tackla genom media, enskilda organisationer och genom att prata med människor som är drabbade av problemet.
2. **Utbilda andra:** Utrustad med din nya kunskap är det din uppgift att hjälpa andra runt dig, som till exempel grannar, släktingar, vänner och kollegor, att bättre förstå problemen i ditt samhälle. Samla en grupp

personer som är pigga på att arbeta för en lösning. Inkludera de personer som kommer att påverkas direkt av er kampanj.

3. **Förbli engagerade:** Acceptera att ni kommer att stöta på många hinder och utmaningar i ert försök att förändra samhället. Kom överens om hur ni ska uppmuntra och inspirera varandra längs vägen.
4. **Förhandla fredligt:** Prata med

både de drabbade och de som orsakar problemen. Använd humor och intelligens när ni försöker komma fram till lösningar som är bra för samhället i stort.

5. **Använd ickevåldssaktion:** Detta steg är ofta använt när förhandlingar inte leder till resultat eller när människor behöver få uppmärksamhet kring en fråga.
6. **Praktisera försoning:** Håll alla aktioner och förhandlingar

fredliga och konstruktiva. Visa alla inblandade på fördelarna med förändringen, inte vad de måste ge upp för att förändra.

(De sex stegen är tagna och över-satta från www.thekingcenter.org)

Varför är det viktigt att fira Martin Luther King-dagen?

King-dagen har lyckats bra med att lyfta upp saker som händer här och nu. Dagen ger en möjlighet för oss att titta på hur vi kan tillämpa Martin Luther Kings metoder för att förändra vårt samhälle.

*Margareta Backman,
student vid Uppsala Universitet*

De som tjänar mycket pengar och vinner över andra tenderar att bli förebilder i dag. Då är det viktigt att lyfta fram en förebild som hellre tjänade sina medmänniskor och som inte ville vinna över andra utan vinna med andra – i kampen för allas lika värde.

*Lena Lönnqvist,
rektor på Sjöviks folkhögskola*

Många av mina studenter frågar: hur kan jag konfrontera de mäktigas arrogans utan att själv bli cynisk eller hämndlysten? Hos King hittar de ett sätt att ge sig in i den politiska kampens hårda verklighet utan att behöva offra sin ärlighet eller medmänsklighet.

*Brian Palmer, professor på
Uppsala och Göteborgs universitet*

Det är klart att man ska uppmärksamma King-dagen! Det är viktigt att uppmärksamma positiva exempel på människor som har arbetat för förbättringar för mänsklighetens flertal.

*Mikael Wiehe,
artist från Malmö*

”Vi vet av vår egen smärtsamma erfarenhet att förtryckare aldrig självmant ger frihet - det är något den förtryckta måste kräva” Martin Luther King Jr

Material och information om Martin Luther King-dagen på:

www.martinlutherking.se

Martin Luther King-dagen...

**19
januari
2009**

...firas tredje måndagen i januari varje år. År 2009 firar vi Martin Luther King-dagen den 19 januari. Detta år skulle han fyllt 80 år. På flera platser i landet uppmärksammas dagen med exempelvis föreläsningar och fackeltåg.

På www.martinlutherking.se hittar du fler tips på firanden, mer fakta om Martin Luther King Jr och materialet från tidigare års teman. Där tillkännages också årets Martin Luther King-pristagare i början av januari. Nomineringar till priset ska skickas in senast 15/11 till Ragni Lantz, ragni.l@bredband.net

Vill du ha tips på man kan göra på Martin Luther Kingdagen? Kontakta: Kristna Fredsrörelsen, Kerstin Bergeå, 08-453 68 41 eller kerstin.bergea@krf.se

Läs mer

www.aeinstein.org – The Albert Einstein Institution: en amerikansk organisation som fokuserar på politiska ickevåldsmetoder och strategi.

www.seedsforchange.org.uk – Seeds for Change: en brittisk organisation som ger utbildningar och stöd till organisationer som vill jobba med positiv samhällsförändring.

www.wri-irg.org – War Resisters' International: en internationell anti-militaristisk ickevåldsrörelse.

Källor

To the Mountaintop – Martin Luther King Jr.'s Sacred Mission to Save America 1955-1968, Stewart Burns (2004)

Gandhi and Beyond – Nonviolence for an Age of Terrorism, David Cortright (2006)

Arrangörer:

Kristna Fredsrörelsen

SVENSKA
BAPTISTSAMFUNDET

Sveriges Kristna Råd
Christian Council of Sweden

equmenia
MKU-SBUP-SMU

KRISS
Kristna studentrörelsen i Sverige

Bilda
Studieförbundet Bilda
för kyrka och samhälle

Fredsagenterna

PEACE
QUEST
- UNGA LÄR UNGA FÖR FRED -

Sveriges
Lärare
för Fred

Speak

MARTIN LUTHER KING

DAGEN 2009

*Icke våld –
en strategi
som
förändrar
världen*

Martin Luther King, Jr. (1929-1968) var en av de främsta ledarna för medborgarrättsrörelsen i USA under 1950- och 60-talet. Medborgarrättsrörelsen verkade för de svartas rättigheter i USA genom demonstrationer, bojkotter och andra ickevåldsmetoder. Under Kings sista år i livet verkade han också för ekonomisk rättvisa och fred. King pratade ofta om behovet att göra motstånd mot orättvisan och samtidigt älska sina fiender. Hans främsta inspirationskällor var Jesus och Gandhi. King mördades 1968.